

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Edukace za asistence psa u dětí předškolního věku

Vypracovala: Jana Pumprová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Miluše Vítečková, Ph.D.

České Budějovice 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 3.července 2023

Jana Pumprová

Poděkování

Děkuji vedoucí kvalifikační práce doc. PhDr. Miluši Vítěčkové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále děkuji sdružení Hafík a jeho dobrovolníkům, kteří mi napomáhali po celou dobu psaní mé bakalářské práce. Na závěr bych chtěla moc poděkovat manželovi a rodině, kteří mi byli po celou dobu studia velkou oporou.

ABSTRAKT

Canisterapie má široké uplatnění a je využívána v sociálních, zdravotnických a vzdělávacích odvětvích. Můžeme s jistotou říci, že pojem canisterapie je široké veřejnosti znám, představy o konkrétnějším přístupu AAI jsou však bohužel zkreslené. Cíl bakalářské práce se zaměřuje na způsoby aplikace metody AAE u dětí předškolního věku a jaký efekt má přítomnost psa při výchově a vzdělávání dětí v mateřské škole. V rámci výzkumných metod byly použity metody kvalitativního výzkumu, konkrétně zúčastněné pozorování, polostrukturovaný rozhovor, sekundární analýzu dat a fotodokumentaci. Výsledky práce potvrzují, že canisterapie, konkrétně metoda AAE, je v praxi velmi hojně využívána, ale nedochází k její správné identifikaci. Ze stran předškolních zařízení je o canisterapii velký zájem, bohužel pouze o jednorázový program, který je zpestřením edukačního procesu, ač využití v oblasti terapeutické má obrovské možnosti. Z praxe vyplývá velký deficit v informovanosti pedagogického personálu. Na základě výsledků výzkumného šetření byl navržen metodický postup jednorázové a pravidelné canisterapie se zaměřením na metodu AAE a zároveň sestaven informační leták, určený konkrétně pro pedagogy mateřských škol.

Klíčová slova: Canisterapie, edukace za asistence psa, intervence za asistence psa, dítě předškolního věku

ABSTRACT

Canistherapy has a wide range of applications and is used in social, health care and educational sectors. We can say with certainty that the concept of canistherapy is known to the general public, but the understanding of more specific approach of AAI is unfortunately distorted. The aim of the bachelor's thesis focuses on the methods of applying the AAE to children of preschool age and what impact has the presence of a dog as a part of education of children in preschool. As part of the research methods, qualitative research methods were used, specifically participant observation, semi-structured interview, secondary data analysis and photo documentation. The results of this thesis confirm that canistherapy, specifically the AAE method, is very widely used in practice, but its correct recognition does not occur. Many preschools are very interested in canistherapy, but unfortunately as a one-time experience to secure diversification of the educational process, although its use in the field of therapy has huge possibilities. The result of research shows a large deficit in the awareness amongst preschool teaching staff. Based on the results of the research investigation, a methodological practise for one-time and regular canistherapy was proposed with a focus on the AAE method, and at the same time an information leaflet was compiled, intended specifically for preschool teachers.

Keywords: Canistherapy, dog-assisted education, dog-assisted intervention, preschool child

OBSAH

ÚVOD	8
1 INTERVENCE ZA ASISTENCE ZVÍŘAT.....	9
2 INTERVENCE ZA ASISTENCE PSA – CANISTERAPIE.....	10
2.1 Úvod do historie canisterapie	10
2.2 Canisterapie v Česku	11
2.3 Legislativní ukotvení canisterapie	11
2.4 Výběh a příprava canisterapeutického týmu.....	11
3 FORMY CANISTERAPIE	13
4 METODY CANISTERAPIE.....	15
4.1 Zvířaty asistovaná edukace	16
4.2 Indikace a kontraindikace canisterapie.....	17
4.3 Aplikace canisterapie v MŠ	18
5 DÍTĚ A PES.....	19
5.1 Předškolní vzdělávání v České republice.....	21
5.2 Dítě předškolního věku	22
5.3 Dítě a rodina v předškolním zařízení.....	23
6 CÍL PRÁCE.....	25
6.1 Metodika	25
7 VÝSLEDKY	27
7.1 Výsledky polostrukturovaného rozhovoru.....	27
7.2 Výsledky zúčastněného pozorování.....	32
7.3 Analýza dokumentů	32
8 Návrh metodiky canisterapie v mateřské škole	33
8.1 Návrh metodiky skupinové formy AAE v mateřské škole	33
8.1.1 <i>Návrh metodiky jednorázové skupinové formy AAE</i>	33
8.1.2 <i>Pravidelná skupinová forma AAE</i>	35
8.2 Návrh postupu pro individuální canisterapii v mateřské škole.....	37
9 DISKUZE	40
ZÁVĚR.....	42
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	43

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	45
SEZNAM PŘÍLOH	46

ÚVOD

„Kdo měl někdy psa, bude na něj vzpomínat asi po celý život. V těch vzpomínkách si člověk vybavuje i sebe jak se stával lepším, jak ho zušlechťovala péče, kterou poskytoval tvoru, jenž mu byl bezmezně oddán a za svou věrnost nic nevyžadoval.“

(Hobbio, 2017-2023)

Zvířata nám v běžném životě přinášejí mnoho pozitiv. Dokazují nám, jakou mají schopnost uklidňovat a přinášejí do našich životů určitou vyrovnanost a lásku, což nám také potvrzují dosavadní vědecké studie. Způsoby soužití lidí a zvířat, ale i obyčejný chov zvířecích mazlíčků, vyžadují, aby člověk vnímal a uspokojoval potřeby zvířat a byl v tomto vztahu aktivní. Přenášíme tím určitou zodpovědnost na všechny členy domácnosti. Zvířata potřebují naši pozornost a péči. Tím nás nutí k aktivní činnosti, což je u dětí předškolního věku velmi důležité.

Vzbuzují v nás pocit emocionální pohody, protože nám poskytují bezpodmínečnou lásku, lásku bez jakýchkoliv výhrad a předsudků. Bohužel se v dnešní době čím dál častěji setkáváme se situací, kdy jsou zvířata v rodinách odírána a v dětech setkání s nimi vzbuzuje obavy.

Díky vědeckým studiím bylo dokázáno, že mají zvířata na člověka pozitivní vliv, a proto se začala uplatňovat i v oblastech překračující hranice našich zahrad a bytů. Kontakt se zvířaty se velmi kladně osvědčil při léčbě poruch pozornosti a komunikace, u osob s mentálním postižením a seniorů, dále u pacientů s psychiatrickou diagnózou. (Bicková, 2020)

Cílem bakalářské práce je prohloubit znalosti týkající se interakce psa na člověka a zjistit, jaký vliv má přítomnost psa při výchově a vzdělávání dětí předškolního věku.

1 INTERVENCE ZA ASISTENCE ZVÍŘAT

Intervence za asistence psa v ČR nazývaná termínem canisterapie je již běžnou součástí pomáhajících profesí sociálních či vzdělávacích služeb. Intervence za asistence psa jak v rámci zahraničí, tak v Česku obsahuje několik metod praxe. Jednou z metod je „AAE, animal-assisted education („vzdělávání za pomoci zvířat“, také „vzdělávací činnost“ nebo „edukace“, dále jen AAE), je na cíl orientovaná, plánovaná a strukturovaná intervence, jež je řízena profesionálem či speciálním pedagogem.“ (Bicková, 2020, s. 26). Uvedená metoda je poměrně často využívána v oblasti prevence úrazů způsobených psem, a to především u dětí předškolního a mladšího školního věku. Tato metoda však obsahuje širší potenciál a její možnosti aplikace v praxi jsou mnohem bohatší. Dle zahraničních výzkumů je uvedená metoda součástí pedagogické praxe, ale v Česku se aplikuje pouze sporadicky, a to především z důvodu neinformovanosti pedagogických pracovníků a rodičů, v určité míře i nekompetentnosti osob, jež AAE provádějí.

2 INTERVENCE ZA ASISTENCE PSA – CANISTERAPIE

2.1 Úvod do historie canisterapie

Zvířata jsou po boku člověka již od nepaměti. Nejbližším společníkem byl však pro člověka od pradávna pes, který pomáhal při hlídání obydlí a zvířat, lovu, pastevectví a také plnil funkci hygienickou a společenskou. (Velemínský, 2007)

Název canisterapie je odvozen z latinského slova „canis“, což v překladu znamená pes a „terapie“ léčba. Dle Galajdové & Galajdové (2011) je canisterapie využití a zapojení psa pro léčebné metody, kdy pes pozitivně působí na zdraví člověka, napomáhá k lepší psychické i fyzické pohodě, k dosažení pocitu klidu, sounáležitosti, pohody, zájmu a útěchy.

Skutečným průkopníkem v oboru psychoterapie za asistence zvířat byl psychiatr z New Yorku Boris Levinson, který využil pro svou práci svého psa. Pomáhal mu při práci s dětmi, které měly poruchu komunikace. Své studie publikoval ve vědeckých časopisech. Napomohl tím k dalšímu rozvoji v psychiatrii a dalších odvozených profesích. (Odendaal, 2007)

V současné době se u canisterapie setkáváme s různou terminologií a dělením, například na:

- asistovanou, která povzbuzuje a probouzí zájem o dění,
- edukativní – výchovnou,
- léčebnou – terapeutickou,
- výzkumnou.

Ve všech typech canisterapie jde především o vazbu mezi člověkem a psem. V současné době se však většina organizací či jednotlivců praktikujících v oblasti canisterapie v Česku přiklání k zahraničnímu a také přesnějšímu dělení na metody: AAE (Animal Assisted Education), AAI (Animal Assisted Intervention)...(Galajdová & Galajdová, 2011)

2.2 Canisterapie v Česku

Na počátku devadesátých let minulého století se začala canisterapie využívat také v Čechách při práci s psychiatrickými pacienty v Psychiatrické léčebně v Bohnicích a také v Ústavu sociální péče. (Nerandžič, 2006)

V 90. letech 20. století byla založena organizace Filia v Brně jako jedna z průkopníků této metody, která využívala intervenci za účasti psa. Významně se podílela na rozvoji v oblasti canisterapie, vzdělávání a tvorbě metod. Roku 1993 použila a zavedla psycholožka Jiřina Lacinová termín canisterapie, který se využívá dodnes.

Roku 1997 vznikla Canisterapeutická společnost založena L. a Z. Galajdovými, kteří stanovili první systém udělování terapeutických atestů a zavedení návštěvního programu. Také se zasloužili o informování veřejnosti a odborníků z oblasti pomáhajících profesí o problematice canisterapie. V roce 2001 byla činnost ukončena.

Roku 2003 založila PhDr. Jiřina Lacinová Canisterapeutickou asociaci, která měla snahu sjednotit pravidla a podmínky pro praktikování canisterapie, ale činnost nedokončila. Působení této organizace také zaniklo, a tak v Česku neexistuje žádná podobná organizace. (Bicková, 2020)

2.3 Legislativní ukotvení canisterapie

V Česku zatím není asistence zvířat v léčebném prostředí samostatně legislativně řešena. (Velemínský, 2007)

Canisterapie není dosud státem uznávaná jako oficiální terapeutická metoda. Chybí systém, který by určoval jednotná pravidla pro vzdělávání canisterapeutických pracovníků, výcvik a závěrečné zkoušky pro zvířata. Byla by ovšem chyba se domnívat, že terapie pomocí zvířat může být prováděna bez jakýchkoliv respektování určitých norem a pravidel. O to důležitější je v této oblasti vznik minimálních standardů, které by prezentovaly kompetence celého týmu. (Bicková, 2020)

2.4 Výběr a příprava canisterapeutického týmu

Je důležité si uvědomit, že canisterapie není kynologickým sportem. Je to náročná práce, proto jsou povahové vlastnosti psa a jeho zdravotní stav v tomto případě

hlavním prvkem, na který je potřeba myslet. Při výběru psa je velmi důležité posoudit několik aspektů, které nám určují, zda je pro canisterapii vhodný či nikoliv. Je velmi důležité věnovat pozornost vrozeným povahovým vlastnostem, velikosti psa, typu srsti a také plemenu, které si pro tyto účely vybíráme. Od narození je důležitá kvalitní socializace a výchova, kdy je možné vlastnosti psa ovlivnit jak kladně, tak záporně. Pes je ovlivňován i širším okolím, se kterým je ve vzájemné interakci, musí být také snášenlivý s ostatními psy vedle sebe.

Můžeme se domnívat, že vhodnost psa je závislá na senzitivě určitého plemene. Sheldrake (2003) ve svých průzkumech určil tuto nejsenzitivnější skupinu psů:

- pracovní a pastevečtí psi (patří sem například severští tažní psi, Border kolie),
- lovečtí a sportovní psi (Retriřr, Australský ovčák).

Při pořizování psa není nutný průkaz původu. Pokud pes průkaz původu má, je to garance vhodných genů od rodičů, kdy máme potvrzení, že rodiče absolvovali povinná minima (výstavy, zdravotní vyšetření, základní zkoušky) pro uchovnění. Velmi důležitým prvkem je správná výchova od štěněte, což do jisté míry ovlivňují povahové vlastnosti psa, dále socializace, základní ovladatelnost a poslušnost psa. Pes by měl být zvyklý na jiné psy, na hluk, pohyb, jiné pachy a na nepředvídatelné/nekoordinované pohyby klienta. Při canisterapii je velmi důležité, aby byl canisterapeut/dobrovolník na svého psa napojen a jeho výcvik byl veden pouze pozitivním přístupem. Díky tomuto přístupu je zaručena důvěra ve svého pána. Člověk a pes musí tvořit jeden tým, ve kterém si jsou navzájem oporou a jistotou. (Bicková, 2020)

V současné době se na základě spolupráce se zahraničními partnery (IAHAIO, 2023) a pod vlivem posledních odborných výzkumů přistupuje k povahovým testům vhodnosti psa, a to na základě behaviorismu, například PADA TESTY (PERSONALITY ASSESTMENT FOR DOGS IN AA). (Hafík, 2023)

Pro dobrovolníka je velmi důležité, aby se s canisterapií seznámil komplexněji v rámci zdravotně-sociální, pedagogické i kynologické oblasti. Příprava canisterapeutického týmu by měla být zaměřena na osvojení specifických dovedností potřebných pro samotnou realizaci intervence za asistence psa. (Bicková, 2020; Velemínský, 2007)

3 FORMY CANISTERAPIE

Všechny formy canisterapie je možné vykonávat jak skupinově, tak individuálně. Odvíjí se na základě požadavku cílové skupiny.

- **Individuální canisterapie** je práce canisterapeutického týmu s jedním klientem. Tato forma poskytuje velká pozitiva v přístupu ke konkrétnímu jedinci a k naplňování jeho potřeb, stanovení konkrétních cílů a jejich dosažení. Čas je soustředěn pouze na přítomného klienta. V čase je ale bohužel také nevýhoda. Pokud je zapotřebí pracovat s více klienty individuálně, musíme brát v potaz větší časovou náročnost, a především se zaměřit na možnosti psa. Psovod musí respektovat potřeby svého psa, nepřetěžovat ho a dát mu dostatek prostoru pro odpočinek. (Veleminský, 2007)
- **Skupinová canisterapie** je situace, kdy canisterapeutický tým pracuje s více klienty naráz. Psovod si s odborníkem stanoví konkrétní skupinové cíle, kterých chce dosáhnout, soustředí se na celou skupinu, nikoliv na jednotlivce. Tato forma je velmi dobře využívána v sociálních zařízeních, ve zdravotnických zařízeních a školských zařízeních, kdy pes pracuje hravou formou s celou skupinou klientů. (Veleminský, 2007)

Návštěvní program

Nejrozšířenější forma canisterapie. Dobrovolník pravidelně dochází do klientského zařízení, kde vykonává svou činnost. (Veleminský, 2007)

Jednorázové aktivity

Jedná se o aktivity pro konkrétní skupinu zájemců anebo širokou veřejnost. Využívají se na přednáškách, besedách, skupinových akcích vhodných pro představování a seznamování lidí s canisterapií. Využití je opravdu veliké. Využívají se vesměs stejné metody a aktivity jako u jiných návštěv. Snahou je vždy vše přizpůsobovat potřebám konkrétního zájemce o činnost. (Veleminský, 2007)

Pobytový program

Jedná se o pravidelný nebo jednorázový pobyt klientů, kdy je hlavní součástí programu AAI. Tato forma je využívána na táborech či pobytech pro děti. Může se jednat o klasický tábor nebo tábor zaměřený přímo na využití canisterapie. Tyto tábory navštěvují jak zdravé děti, tak děti s určitým zdravotním znevýhodněním. Na táborech tohoto typu je využíván intenzivní, pozitivní vliv psa a inkluze, jejíž hlavní snahou je napomoci jedincům se specifickými potřebami začlenit se lépe do společnosti. Takovéto tábory jsou výhodou i pro zdravé děti, kdy se učí loajalitě, pomoci, vstřícnému přístupu, komunikaci... (Bicková,2020; Eisertová & Švestková, 2011; Velemínský, 2007)

Rezidentní program

V současné době je na základě praxe potvrzeno, že pes není vhodný do rezidentního programu, což znamená trvalé umístění psa v zařízení. Úspěšně jsou v rámci tohoto programu (např. psychiatrická léčebna v Bohnicích) využíváni koně, drobná a hospodářská zvířata.

4 METODY CANISTERAPIE

Terminologie a metodologie je v Česku stále nejednotná, ale na základě mezinárodně uznávaných pojmů, které uvádí organizace IAHAIO (2022) (International Association of Human-Animal Interaction Organizations) – světová organizace zabývající se AAI, je možné rozlišit následující metody:

- AAA (Animal Assisted Activities) můžeme přeložit jako zvířetem asistovaná aktivita. Neformální interakce, která je realizována pro rekreační, edukační, motivační cíle. U této metody nepotřebujeme znát anamnézu klienta ani diagnózu. Metodu AAA může vykonávat i laik, který má canisterapeutické zkoušky. Klient spolupracuje s canisterapeutickým týmem na základě své vlastní vůle. Cíle stanovuje terapeut společně s odborníkem z daného zařízení. Prioritní snahou je zlepšování kvality života klienta. Dochází k jeho rozptýlení, rozveselení, se zvířetem navazují klienti blízky fyzický kontakt, mohou ho hladit, povídat si, vykonávat různé aktivity, společně zavzpomínat. Tímto přirozeným způsobem kladně ovlivňujeme a stimulujeme procesy na úrovni psychosociální i fyziorehabilitační a zlepšujeme kvalitu života klienta. Efektivita u metody AAA není měřitelná, zpětnou reflexí je pouze spokojenost klienta. (Bicková, 2020; Tvrdá, 2020)

Tak jako vlny po kamínku hozeném do rybníka se šíří po celé hladině, může přítomnost psa, zavrtění jeho ocasu, podaná tlapka, jemné olíznutí nebo hebkost jeho kožičku odvádět stres z celého dne, dát zapomenout na všechny problémy, přerušit zaběhaný koloběh událostí a být začátkem něčeho nového a lepšího. (Galajdová & Galajdová, 2011, s. 120)

- AAT (Animal Assisted Therapy) – terapie za asistence zvířat, někdy také jen terapie, je na cíl zaměřená terapeutická intervence, kterou realizuje/provádí odborník ve své profesi (psycholog, fyzioterapeut, logoped...), který musí mít bezpodmínečně znalosti také v oboru canisterapie anebo canisterapeut, který úzce spolupracuje s terapeutem. Je důležité si uvědomit a akceptovat, že se každý pes, stejně jako člověk, hodí na něco jiného. Pes, stejně jako člověk, vyniká v něčem jiném, má silné a slabé povahové rysy, má

svoje oblíbené hry. Canisterapeut a odborník z cílového zařízení společně nastavují cíle spolupráce v rámci canisterapie. Snahou metody AAT je především řešení konkrétního problému a zlepšování motivace jedince. (Bicková, 2020; Galajdová & Galajdová, 2011; Nerandžič, 2006)

- AAC (Animal Assisted Coaching) je plánovaná a cílená intervence za asistence psa zaměřená na koučování. Pes napomáhá odborníkům vlastní licenci (školitelé, poradci). Zaměřuje se především na sociální stránku klienta.
- AACR (Animal Assisted Crisis Response) – „krizová intervence za pomoci zvířat“, „KI“. Přirozený kontakt člověka se psem. Pes napomáhá odbourat psychické problémy, které klient získal ve stresových situacích. Snaha o zlepšení jeho fyzické i psychické stránky. (Velemínský, 2007)

4.1 Zvířaty asistovaná edukace

Výzkumné šetření v bakalářské práci se věnuje metodě AAE (Animal Assisted Education), z tohoto důvodu je této oblasti věnována větší pozornost.

Zvířata dokáží zaujmout, motivovat, přimět k soustředěnosti a díky těmto schopnostem jsou nejčastěji nasazována v pedagogických zařízeních. Pozitivní vliv psa nám napomáhá při vzdělávání a výchově dětí. Edukaci za asistence psa je vhodné zapojit jako součást výuky a nejčastěji je uplatňována v předškolních zařízeních. Pedagogický personál ve spolupráci s canisterapeutem indikuje cíle, které je možné definovat jak individuálně (pro jedince s poruchami komunikace, logopedické problémy, specifické poruchy učení), tak pro celou skupinu dětí, např. třída dětí v mateřské škole. „Cíle canisterapie musí vždy vycházet nejen z komplexní diagnózy, ale také z dovedností, schopností, potřeb, zájmů a situace daného klienta, u dětí by měly být v souladu s celkovým výchovně vzdělávacím plánem dítěte.“

(Velemínský, 2007, s. 77)

Děti se vzdělávají hrou, aktivní formou, nastavují se konkrétní aktivity, které vedou k osobnostnímu rozvoji, rozvoji motoriky, komunikace. Děti se nenásilnou formou

zapojují do činností se psy. Galajdová & Galajdová (2011, s. 143) dále rozděluje metody AAE do šesti výchovných cílů, ve kterých pomáhá:

1. „podpora vývoje empatie a pečujícího postoje vůči zvířatům,
2. zlepšování fyzických schopností a motorických dovedností,
3. procvičování komunikačních dovedností a čtení,
4. prožívání klidu a emoční pohody,
5. vyrovnávání se se ztrátou a smutkem,
6. zlepšování mentálního výkonu a motivace k učení.“

V rámci uvedené metody je možné, aby byl canisterapeut zároveň pedagogem, pokud je k činnosti kompetentní a vykonává edukaci za asistence psa samostatně, nebo mu může být nápomocen další pedagogický personál. Pokud pracuje v týmu, může se psovod/pedagog plně věnovat psu, jeho správnému vedení, jeho potřebám. Pedagogický kolega se naopak soustředí na potřeby dětí. Společně jsou schopni lépe předejít náhodným kontraindikacím. (Galajdová & Galajdová, 2011)

Na rozdíl od metody AAA, kterou není možné objektivně vyhodnocovat, metoda AAE může být zařazena do vzdělávacího plánu a na základě stanovených vzdělávacích cílů může být tato metoda následně pedagogem a canisterapeutem vyhodnocena. (Velemínský, 2007)

4.2 Indikace a kontraindikace canisterapie

Intervence za asistence psa je metoda využívaná u velké skupiny klientů. Zařazována je často při rehabilitaci u jedinců s pohybovým, psychickým, mentálním či sociálním hendikepem. Canisterapie je součástí celého spektra služeb, které pečují o své klienty např. ve zdravotnictví, sociálních službách, fyzioterapií, školství. U všech typů intervence jsou nastavena jasná pravidla a specifické požadavky, které se musí plně respektovat a dodržovat. Intervence bývá součástí komplexní péče o klienta. Canisterapii je možné vykonávat u široké cílové skupiny klientů, i tak je důležité neopomíjet kontraindikace, které mohou nastat. (Bicková, 2020)

Mezi vážné kontraindikace se zařazují zdravotní problémy, kdy je zcela vyloučen kontakt pacienta se zvířetem. Do této skupiny můžeme zařadit silnou alergii, astma, infekční onemocnění, onemocnění imunitního systému. Další kontraindikací může být silná fobie ze psů, špatný přístup klienta ohrožující zdraví jeho, dalšího kolektivu a psa. Jak uvádí Bicková (2020, s. 60), „o indikaci a kontraindikaci rozhoduje vždy odborník na danou cílovou skupinu klientů“. Vždy je nutné zvážit rizika a přínosy jak na straně klienta, tak na straně canisterapeutického týmu. (Bicková, 2020)

4.3 Aplikace canisterapie v MŠ

Jak už bylo několikrát zmíněno, canisterapie jako součást výuky má uplatnění napříč vzdělávacím proudem, ale v mateřských a základních školách má zásadnější vliv a uplatnění. Před samotnou intervencí je zapotřebí zvážit a projít si společně s vedením školy, za jakých podmínek a pravidel bude canisterapie vykonávána. Obeznámit se s prostory školy, cílovou skupinou dětí, popřípadě sezvat rodiče na úvodní schůzku, kde jsou představena pravidla a možnosti canisterapie. Pokud má dítě jakékoliv kontraindikace, je na schůzce prostor pro jejich sdělení. Rodiče také poskytují souhlas s účastí jejich dítěte na vzdělávací akci. Přínos canisterapie není náhodný, odvíjí se od zvolené formy canisterapie na cílové skupiny a na vzdělávací cíle.

(Bicková, 2020; Veleminský, 2007)

5 DÍTĚ A PES

Úloha psa se postupem času ve společnosti změnila. Podle Galajdové & Galajdové (2011) je pes v rodině vlastně nejčastější a nejběžnější laickou canisterapií vůbec. Zároveň ale upozorňuje, že každá rodina, která má zájem si psa pořídit, by měla nejprve zvážit, zda je připravena a schopna poskytnout psu vhodné podmínky (sociální prostředí, dostatek odpovědnosti a času k jeho výchově). Také dítě je zapotřebí vést od malička k lásce ke zvířatům. Děti si musejí uvědomit, že pes ani jiné zvíře nejsou hračkou. Dítě, které je správně vedeno a vychováváno, dostává na oplátku velmi mnoho. (Galajdová & Galajdová, 2011; Nerandžič, 2006;)

Jak uvádí Galajdová & Galajdová (2011, s. 36), pes „doplňuje a rozšiřuje (ne nahrazuje!) péči rodičů, otevírá mu nový svět, svět komunikace beze slov, svět intuice a nezištné lásky, soudržnosti, rovnosti...“

Během života se rodiče často setkávají ze strany dětí s prosbou: „Mami, tati, já bych chtěl zvířátko.“ V tu chvíli dochází v rodině k dialogům a kladení otázek pro a proti. Pro, které slyšíme: „Alespoň děti získají nějakou povinnost, musí se o „SVOJE“ zvířátko starat.“ Je zapotřebí si uvědomit, že děti do určitého věku nejsou schopny vnímat potřeby svého zvířecího kamaráda. (Vávrová, A. n.d.).

Dětské myšlení je od 3 let – 7 let egocentrické, potřeby ostatních odvozují od svých potřeb, nedokážou plně chápat, že pes má potřeby jiné. Proto není v tomto věku vůbec vhodné přenechávat zodpovědnost za psího kamaráda na dětech a za nesplnění je následně kárat. V tomto věku děti nejsou dostatečně mentálně vyzrálé, i když by se mohlo zdát, že fyzicky se o zvíře postarat dokážou. Nalít vodu a nakrmit není těžké. Pokud je součástí rodiny pes od narození dítěte, dítě ho vnímá jako plnohodnotnou součást rodiny, vytváří si ke psu od útlého věku blízký vztah, stejně jako k ostatním členům domácnosti. Pes v životě dítěte má velký přínos. Může se stát jeho psím kamarádem, ochráncem. Pes dítě nehodnotí, nekritizuje, zvyšuje sebedůvěru dítěte, cítí pocit bezpečí. (Matějček, 2000)

Canisterapie má pro dětského klienta velký přínos, důležitá je správná indikace a řízení odborníkem ve školském oboru. Pes má pozitivní vliv na duševní stav dětského klienta. Dítě je v jeho přítomnosti uvolněnější, motivovanější pro práci a vzdělávání. Také v sociálním kontaktu můžeme vnímat pozitivní výsledky. Dítě nabývá sebevědomí

a získává potřebnou sebeúctu. Uvědomuje si svou vlastní hodnotu, hodnotu ve společenském životě. (Bicková , 2020; Matějček, 2000)

Matějček (2000) dále uvádí, jakým způsobem umožňuje pes předškolním dětem chápat a vyrovnávat se s životními etapami. Zmiňuje dvě výchovné funkce: „rozmnožování a smrt.“

K získávání povědomí o rozmnožování se dětem naskytuje možnost přirozeného pozorování sexuální aktivity a tím vzniká příležitost pro kladení otázek, na které mohou rodiče nenásilnou, přírodovědnou a objektivní cestou odpovědět. Ztráta, smrt spadá u dospělých do kategorie témat, na která těžko nacházejí odpovědi. Malá zvířata, která nežijí příliš dlouhou dobu, dávají prostor tyto témata otevírat a učit se o nich mluvit. (Matejček, 2000)

Pro dítě v batolecím období, přibližně do 3 let věku, je pes velkým zdrojem podnětů, sám se hýbe, vydává zvuky, jí, spí. U dítěte rozvíjí smyslové vnímání, intelektové schopnosti, toleranci, ohleduplnosti, respektování druhého. (Matějček, 2005)

V předškolním věku je zvíře pro dítě převážně „živou hračku“. Výzkumné studie dokázaly, že se dítě v tomto věku už ke zvířatům chová jinak než k napodobeninám. Začíná vnímat, že o psa je zapotřebí pečovat, protože je to živý tvor, který má své potřeby, že i pes potřebuje cítit lásku a záměrně mu neublížíme. U dětí tak rozvíjíme empatii, která napomáhá k lepší adaptibilitě v životě a napomáhá dítěti nalézt své místo v kolektivu. „Pokud si dítě osvojí vhodné zacházení se zvířaty, usnadní mu to do budoucna zvládnání mezilidských vztahů.“ (Bicková, 2020, s. 61)

Pomocí canisterapie rozvíjíme v edukačním procesu kognitivní funkce, schopnost kolektivní spolupráce, verbální i neverbální komunikaci. (Bicková, 2020)

Teprve na konci předškolního věku, si děti začínají plně uvědomovat a chápat změny v chování psa. Děti často vědí, jak se ke psu chovat a přistupovat. Pokud ovšem zůstanou bez dozoru dospělého, může být jejich chování nevhodné a tím vzniká riziko úrazu způsobeného psem. Pro bezpečný vztah mezi lidmi a psy existují základní komunikační signály, kterými nás pes upozorňuje na jemu nepříjemné chování. Díky těmto signálům můžeme nepříjemným situacím potažmo úrazům předcházet.

Bicková (2020, s. 113) uvádí především ty, kterými nás pes upozorňuje na určitý nekomfort:

- „odvrácení zraku, ukazování bělma očí,

- olizování tlamy,
- klopení uší k hlavě,
- odvrácení pohledu,
- příkrčená pozice těla,
- stažený ocas pod břichem psa.“

Bylo by příhodné naučit děti tyto signály číst a tím předvídat nepříjemnou situaci, která by mohla nastat. Pes nám dává najevo, že se mu něco nelíbí a upozornění od psa směrem k nám, na sebe navazují. Pokud pes vyčerpá veškeré způsoby, jak nám říci DOST, nezbyvá mu nic jiného než zavrčít nebo dokonce kousnout. (Bicková, 2020)

Mít po boku čtyřnohého kamaráda, je radost, ale také velká zodpovědnost, a proto je záhodno naučit děti základní pravidla pro bezpečné soužití se psem v jedné domácnosti.

- Pes má své klidné místo, kam děti nesmějí.
- Při krmení není pes dítětem vyrušován, dítě nikdy jídlem nedráždí psa.
- Nedovolme dítěti, aby se chovalo k psovi jako k „živé hračce“.
- Pes, dítě do věku zhruba 12 let jako pána nevnímá, je pro něj podřízeným nebo maximálně sobě rovným členem smečky.
- Dítě nikdy nenecháváme ani chvíli samotné se psem.
- Dítě od malička učíme, že kole psa se pohybuje klidně, neběhá a nekřičí.
- Hry dítěte se psem vždy kontroluje dospělá osoba. U menších dětí se vyhneme hraní na čtyřech, vrčení na psa, přetahování se o hračku apod.
- Výcvik psa má vždy na starosti pán, dítě může psa cvičit, ale vždy pod jeho dohledem.
- Ukažme psovi, že v nás má zastání a že veškeré nepříjemné situace za něho vyřešíme my. (Bicková, 2020, s. 114)

5.1 Předškolní vzdělávání v České republice

Základní institucí předškolního vzdělávání jsou mateřské školy, které realizují předškolní vzdělávání pro děti ve věku zpravidla od 3 let do 6 let, nejdříve však od 2 let.

Vzdělávání v Česku se řídí školským zákonem 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Pro vzdělávání v mateřských školách je směrodatný kurikulární dokument *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* (dále RVP PV). RVP je závazný dokument pro školy příslušné úrovně a z něho dále vychází tvorba školních vzdělávacích programů. (Syslová et al., 2014) RVP PV vymezuje rámcové i dílčí cíle předškolního vzdělávání a klíčové kompetence dosažitelné pro děti. (MŠMT, 2021)

„Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů.“ (zákon č.561/2004, § 33)

5.2 Dítě předškolního věku

Období nazývané jako „předškolní věk“ je vstupem dítěte do mateřské školy, kdy dítě opouští blízký rodinný kruh a nově se začleňuje do širšího okolí, především mezi své vrstevníky. Toto období je úzce vázáno pro věk od 3 do 6–7 let. Mohli bychom se domnívat, že předškolní věk je období, které má dítě připravit především na budoucnost a přípravu do školy. Pro dítě je ale z hlediska vývojové psychologie nesmírně důležitý. Jak uvádí Matějček (2005), spojitostí se školou je v tomto období daleko méně než spojitostí s budoucností.

Mateřská škola je v dnešní době pro dítě velmi důležitá, což vnímají také rodiče, kdy od nich slýcháme, že dítě už potřebuje mateřskou školu, protože se doma nudí. Poukazují tak na to, že dítě je během dne aktivní, zvědavé a je zapotřebí se takovému dítěti výchovně více věnovat. (Matějček, 2005; Průcha & Kořátková, 2013)

„Naplňování potřeb, které jsou podmíněny věkovými a individuálními zvláštnostmi, a zvládnutí dynamiky v touze dítěte zkusit, poznat, vytvořit, začíná být výchovně stále náročnější.“ (Průcha & Kořátková, 2013, s. 97)

U předškolních dětí se dále rozvíjejí prosociální vlastnosti, díky kontaktu s vrstevníky a společným hrám. Hra je pro dítě mezi druhým a sedmým rokem velmi důležitá. Pomocí hry dítě rozvíjí kognitivní funkce a řeč, zvedá se jeho intelekt. Při hře dítě řeší nastalé situace, domlouvají role, přijímají vůdčí postavení, nebo se naopak učí

podřizovat skupině. Rozvíjí se jejich komunikační schopnost. Taková hra, která je přirozená, samostatná a je čistě v rukou dítěte, bez vnějšího zásahu dospělého, přináší výchovné účinky. (Opravilová, 2016) „Hra je nositelem vnitřní motivace, emocí a prožitků a také citové angažovanosti, která silně podporuje učení.“ (Průcha & Kořátková, 2013, s. 106)

Vágnerová (2021) uvádí, že poznávání dítěte v předškolním věku je zaměřeno především na nejbližší svět a na pravidla, která v tomto světě platí. K tomuto poznávání může významně přispět jak vhodně zapojený rodinný pes v domácím prostředí, tak především cílená intervence za asistence psa realizovaná odborníkem.

V edukačním procesu canisterapie rozvíjí kognitivní funkce, soustředěnost, přispívá ke zmírnění neklidu, rozvoji verbální a neverbální komunikace. Napomáhá uspokojovat všechny životně důležité potřeby, tělesné, sociální i duševní. (Bicková, 2020; Mertin & Gillernová, 2015)

5.3 Dítě a rodina v předškolním zařízení

Vstupem dítěte do mateřské školy, vzniká mezi dítětem, rodiči a učitelkou dlouhodobý vztah. Na vzdělávání a výchovu dítěte začíná působit také paní učitelka, která pozitivním způsobem dítě ovlivňuje. Z toho důvodu je velmi důležité, aby znala výchovný styl rodiny a její intervence nebyla náhodná a bezpředmětná. Učitelka má během dne možnost sledovat chování dítěte, jeho interakci se spolužáky a také s rodiči. Poznání výchovného stylu rodiny napomáhá v kompenzaci nepříznivých vlivů v rodině, nabízí možnost poskytnout dítěti jiný pohled, který mu pomůže v osobnostním vývoji. Již u dětí v předškolním věku je možné využít roly asistence psa. Canisterapeut ve spolupráci s pedagogem mateřské školy a rodinou dítěte může indikovat dítě jako vhodného klienta pro AAI. Už v předškolním zařízení můžeme indikovat cíle a směřování intervence a v podstatě dopomoci k adekvátnímu rozvoji a přípravě předškolního dítěte. (Mertin & Gillernová, 2015)

Motto:

„Cesta, na níž se slabí stávají silnějšími, je těž jako cesta, na níž se silní zdokonalují.“

(Mertin & Gillernová, 2015, s. 173)

V dnešní době, kdy je inkluze dětí se specifickými potřebami do mateřských škol na vzestupu, je toto motto více než aktuální. Pro vývoj sebepojetí je tento krok velmi důležitý. Sebepojetí se vytváří na tom, jak nás vnímá okolí a jakým způsobem nás hodnotí. V případě, že společnost nepřijme jedince se zdravotním postižením, nemůže se vytvářet jeho zdravé „JÁ.“ Inkluze je přínosem pro děti se zdravotním znevýhodněním, ale také pro děti zdravé. Je velmi důležitá informovanost ze strany mateřské školy a zprostředkování pro rodiče, co inkluze znamená a jaký pozitivní význam má pro všechny strany. Interakce psa může být v případě inkluze velkým pomocníkem. Pes nesoudí, nekritizuje, přijímá člověka takového, jaký je. (Mertin & Gillernová, 2015; WELCOME, 2019)

6 CÍL PRÁCE

Cílem bakalářské práce je popsat způsoby aplikace AAE v předškolním vzdělávání. Dílčím cílem je zaznamenat, jaký efekt má přítomnost psa, při výchově a vzdělávání dětí předškolního věku.

Výzkumné otázky:

1. Jaké konkrétní důvody iniciují realizaci AAI v předškolním zařízení?
2. Jakým způsobem se určuje metoda intervence?
3. Jakým způsobem stanovujeme cíle intervence?
4. Jaké techniky v rámci canisterapie jsou u dětí předškolního věku využívány?
5. Jakým způsobem jsou zaznamenávány a sdělovány výsledky intervence?
6. Jakou formou jsou pedagogičtí pracovníci o canisterapii informováni?

6.1 Metodika

V rámci výzkumné části bakalářské práce jsou aplikovány metody kvalitativního výzkumu. Ke sběru dat je využit polostrukturovaný rozhovor, při němž jsou získány detailní a komplexní informace o tématu, který zkoumáme, zúčastněné pozorování, fotodokumentace, která byla využita jako podpůrný zdroj vizuálních dat a sekundární analýza dokumentů. (Švaříček & Šedová, 2007)

Výzkumné šetření bylo realizováno na přelomu roku 2022/23, a to v předškolních zařízeních v jihočeském kraji. V rámci výzkumného šetření došlo k návštěvě také několika dalších školských zařízení, aby bylo možné výsledky výzkumu porovnat a ověřit v jiném typu zařízení. Partnerem výzkumu bylo Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z.s., které je odborným garantem AAI v Česku, a to již od roku 2001. Rozhovory byly vedeny s šesti participanty, kteří mají s výzkumným problémem bohaté zkušenosti. Výběr participantů je pro kvalitativní výzkum klíčový, poněvadž ovlivňuje sběr a kvalitu dat. Všechny polostrukturované rozhovory byly zpracovány do podrobné písemné formy. Jednotlivým odpovědím a jejich skupinám byly postupně přiřazeny adekvátní kódy. (Mišovič, 2019)

V rámci výsledků bylo důležité rozlišit a posoudit formu canisterapie, zda je prováděna jednorázová akce nebo se jedná o pravidelnou intervenci. Požadavky, způsob provádění, nároky na dobrovolníka/canisterapeuta a strategie stanovení cílů jsou u těchto forem odlišné.

V průběhu zjišťování výsledků a sběru dat jsem se jako výzkumník také zúčastnila 15 náslechů na canisterapeutických intervencích. Jednalo se jak o jednorázové prožitkové akce u sledovaného výzkumného souboru, tak i dlouhodobé pravidelné intervence. Byla provedena sekundární analýza dokumentů, které byly poskytnuty k náhledu organizací Hafík, se souhlasem rodičů dítěte. Dokumenty deklarovaly práci s dítětem v zařízení MŠ, v domácím prostředí a na canisterapeutickém táboře.

V průběhu sběru dat byla řešena etická otázka informovaných souhlasů u cílové skupiny tak i souhlasy s fotodokumentací. Veškeré informované souhlasy jsou uloženy u konzultující organizace, canisterapeutický spolek Hafík.

Výsledky bakalářské práce jsou dále formulovány v návrhu metodiky skupinové a individuální formy AAE v předškolním zařízení.

7 VÝSLEDKY

7.1 Výsledky polostrukturovaného rozhovoru

Níže uvedené otázky vycházejí ze stanovených výzkumných otázek. Pro přehlednost a porozumění výsledkům rozhovorů jsou přiřazeny odpovědní kódy, na jejichž základě jsou definovány následující výsledky. Podrobnější rozdělení kódů je uvedeno v příloze č. 1.

Otázka č.1: Proč je u vás v mateřské škole iniciována realizace AAI?

Jako nejčastější důvod bylo participanty uváděno zpestření edukačního procesu.

Důvody, které iniciují realizaci AAI, jsou odlišné, pokud se jedná o jednorázovou prožitkovou akci, nebo se jedná o pravidelnou spolupráci. U jednorázové akce jde především o snahu narušit v mateřských školách denní rutinu a zpestřit dětem běžný den. Iniciativa vychází také z ŠVP, kdy může mít mateřská škola zaměřený program na téma „zvířátka“, má vypsány projektové dny, nebo mají pedagogové zájem „profesionálním“ přístupem seznámit děti se psy. Hlavním cílem je v tomto případě výchova k zodpovědnému přístupu ke psům s hlubším přesahem, který je zaměřen na prevenci úrazu způsobených psem.

Pokud se zaměříme na pravidelný, návštěvní program, je cíl intervence hlubší. Spolupráci s canisterapeutem iniciují konkrétní problémy dítěte/skupiny, co dětem dělá v běžném životě, v běžné mateřské škole a posléze ve škole, největší problém, na co musí vynaložit větší úsilí, aby dosáhly kýženého výsledku. V těchto případech, kdy se nedaří rozvoj ovlivnit běžnými pedagogickými metodami, je intervence za asistence psa vhodnou volbou.

Otázka č. 2: Na základě, čeho bývá určena metoda intervence ve vaší mateřské škole?

Dle participantů je metoda intervence určena na základě kompetentnosti pedagogického personálu, který zná potřeby cílové skupiny a možnosti AAI.

Je zásadní, zda je canisterapeut/dobrovolník kompetentní, a to ve smyslu znalosti problematiky cílové skupiny. Pokud canisterapeut není současně odborníkem na

problematiku předškolní výchovy dětí, je nezbytné, aby s touto kompetentní osobou při určování metod intervence spolupracoval, anebo, aby metoda canisterapie byla pouze charakteru volnočasové aktivity, tedy metoda – AAA.

Dále způsob určení metody závisí na skutečnostech, které vedly přijímající organizaci k možnosti, využít intervenci za asistence psa. Pokud má organizace povědomí o metodě AAI, může vzejít požadavek na způsob průběhu intervence přímo od ní.

Při určování metody intervence, je podstatné si uvědomit, proč a zda, je zvolená metoda vhodná a jestli bude mít předpokládaný efekt.

Pro způsob určení metody je důležité provést šetření, anamnézu dítěte/skupiny určit oslabené oblasti, jaká jsou očekávání, jakých konkrétních cílů chceme dosáhnout, za jakých podmínek a pravidel bude intervence probíhat, jak často, jak dlouho, určení místa. V neposlední řadě nesmíme opomenout bezesporu nejdůležitější způsob, který určuje metodu intervence. Zmiňovaným způsobem je komunikace mezi kompetentním canisterapeutem realizujícím intervenci a spolupracujícím týmem (rodič, pedagog, asistent, logoped, speciální pedagog atd.). V rámci jejich vzájemné diskuse dochází k naplánování průběhu intervence, tedy i k vybrání metody, která bude během intervence využita. Při takovémto šetření, je zvolena metoda intervence AAE/AAT.

Otázka č. 3: Jakým způsobem stanovujete ve vaší mateřské škole cíle intervence?

Participantů se ve všech případech shodují, že cíle intervence se vždy určují na základě vzájemné dohody s kompetentním canisterapeutem a odborníkem z oblasti pedagogiky a rodiny dítěte.

U skupinové nepravidelné intervence se cíle stanovují mezi cílovým zařízením a dobrovolníkem. Pokud se jedná o pravidelnou individuální spolupráci, je zapotřebí cíle stanovit konkrétněji a v tomto případě je nejdůležitější spolupráce s rodinou. Pokud se setkáme s rodinou, která je otevřená inovativním metodám a má zájem na spolupráci, je zde do budoucna velký předpoklad pozitivních výsledků dítěte. Rodina přispívá z velké části k nastavení hlavních cílů intervence a další spolupráci kdy poskytuje zpětnou vazbu, dopomáhá k nastavení dílčích cílů.

Cíle musí být stanovovány především tak, aby byly pro dítě dosažitelné, reálné (splnitelné), je zapotřebí pečlivě promyslet, čeho chceme dosáhnout (kam se snažíme dítě posunout) a především musí být cíle měřitelné.

Reálné cíle chápeme jako cíle, při jejichž splnění dítě pocítí úspěch, který je v posunu velmi důležitý a pro dítě je úspěch největší motivací a výzvou při plnění těžších úkolů. Neúspěchu je zapotřebí se z počátku vyvarovat.

Co znamenají měřitelné cíle? Jakmile máme stanovené cíle, je zapotřebí určit, na jakém základě je budeme vyhodnocovat. Respondenti se ve všech případech shodují, že je velmi důležité cíle intervence konkretizovat a držet se metody SMART, která je nápomocna při strukturování dosažitelných a měřitelných cílů.

VÝZNAM METODY SMART:

- S – specific, konkrétní;
- M – measurable, měřitelné;
- A – attainable, dosažitelné;
- R – relevant, smysluplné;
- T – timely, časově vymezené.

Také se můžeme setkat s metodou SMARTER, význam:

- E – evaluate (hodnotitelný), ethical (etický), enjoyable (zábavný), ecological (ekologický);
- R – reevaluate (opakovaně hodnotitelný), recordable (zaznamenatelný), rewarding. (SalesMan, 2023)

Dalším nezanedbatelným způsobem určující cíl intervence byla uváděna kompetentnost pedagogů, kteří mají povědomí o metodě AAE a co konkrétně od této metody mohou očekávat. V případě, že je pedagog v tomto směru kompetentní, je schopen s canisterapeutem integrovat cíle do běžného výchovně edukačního plánu. Pedagog konzultuje s canisterapeutem postupné naplňování cílů, či změny v chování dítěte, což je pro další postup a upřesňování a nastavení dílčích cílů velmi důležité. Metodu AAE můžeme využít například při logopedii. Cílem je posílit spolupráci a motivaci při logopedických cvičeních, trénink motoriky mluvidel (olizujeme ústa kolem dokola, jako pes, vyplazujeme jazyk, snažíme si olíznout špičku nosu). Rozvíjíme správnou výslovnost (dítě dává psovi povely). Pro dítě je odměnou, že pes daný povel splní.

Otázka č. 4: Jaké techniky v rámci canisterapie byly u dětí předškolního věku využívány?

Techniky jsou vybírány na základě stanovených cílů a skutečnosti o jakou intervenci se jedná (jednorázová, dlouhodobá, skupinová, individuální).

Participantů uváděli rozvoj dítěte (kognitivní oblast, sociální oblast, motorická oblast, komunikace).

Pokud se jedná o jednorázovou aktivitu, je hlavním cílem smysluplné strávení času ve společnosti přítomného canistrapeutického týmu a zážitek z kontaktu se psem. Zpestření denního režimu, zlepšení klima ve třídě. Zařazována je také aktivita, kdy se děti učí k zodpovědnému přístupu ke psům, jak o ně pečovat a dále se tyto aktivity snaží zaměřit na výchovu k zodpovědnému vztahu ke psům, porozumění řeči jeho těla, což je technika nazývaná „Prevence úrazu způsobené psem“. Tato technika bude blíže popsána v kapitole 7.2 Výsledky zúčastněného pozorování.

Za pomoci vhodně vybraných technik, rozvíjíme oslabené oblasti dítěte, kdy se zaměřujeme na rozvoj kognitivních funkcí, na jemnou a hrubou motoriku, koordinaci pohybu, komunikaci verbální/neverbální, prosociální chování. Díky správně nastaveným technikám, dokáže canisterapeut skrze psa naplňovat zvolené cíle. Aktivity mají široký rámec a mohou být pestře modifikovány. Pes může být při aktivitách zapojen přímo pro splnění úkolu anebo je motivačním prvkem. Pro dítě je velmi důležitá vnější motivace a prostřednictvím psa této motivace dosáhneme. Při dokončení a splnění úkolu je pes pro dítě odměnou.

Otázka č.5: Jakým způsobem jsou zaznamenávány a sdělovány výsledky intervence ve vaší mateřské škole?

I zde záleží na vybrané metodě a formě AAI. V případě, že se jedná o jednorázovou aktivitu, jsou výsledky intervence probrány s pedagogickým pracovníkem ihned po ukončení činnosti. a to v rámci rozhovoru. U pravidelné intervence si canistrapeutický tým vede evidenci své činnosti, v rámci, které následně zaznamenává průběžně výsledky návštěv a díky nimž má canisterapeut potřebnou zpětnou vazbu. Vždy je důležité konzultovat posun dítěte s odborníkem v praxi, který má možnost dát neobjektivnější zpětnou vazbu, díky které má dobrovolník jistotu, že zvolená metoda, forma a technika je správná. Nejlepší variantou je, pokud dostává canisterapeut

zpětnou vazbu z více stran, speciální pedagog, logoped, a především rodina dítěte. Pohled od více subjektů, přináší nejobektivnější posouzení v posunu dítěte. Pokud se nad tím zamyslíme, dá se říct, že si canisterapeut vypracovává podrobnou „canisterapeutickou diagnostiku“. Cíle jsou stanovovány dlouhodobě a je tedy nutné veškeré posuny dítěte zaznamenávat, protože malé pokroky jsou často snadno přehlédnutelné.

Kód na základě výpovědi participantů je možné zahrnout pod spojení "CANISTERAPEUTICKÁ DIAGNOSTIKA" (deník, zápisky, ústní forma).

Otázka č. 6: Jakou formou jste byli, jsou vaši kolegové o canisterapii informováni?

Je velice podstatné rozšiřovat povědomí o AAI mezi širokou veřejnost, a především pro potenciální příjemce z řad školských zařízení. Vnímáme nesourodost a různorodost kvalit v oblasti praktikování AAI a z tohoto důvodu často vnímají pedagogové canisterapii (AAI) jako příjemnou formu zpestření školního roku, ale ne jako cílenou terapeutickou intervenci.

V této oblasti se situace zlepšuje, je mnoho možností, jak informace předat nebo naopak získat, a to jak formou tištěných materiálů, internet, facebook, Instagram, zahraniční publikace, tuzemské publikace.

V případě navázání spolupráce s mateřskou školou, nabízí organizace Hafík, informativní schůzku, při které předají veškeré potřebné informace pedagogickému personálu případně rodičům a dalším účastníkům procesu. Canisterapeutický tým představí canisterapii, metody, formy a nastaví podmínky spolupráce.

Pokud se jedná o jednorázovou akci, informativní schůzka neprobíhá. Veškeré informace o průběhu akce a podmínkách akce, jsou přijímacímu zařízení sdělovány koordinátorkou při domluvě termínu akce.

Z rozhovorů vyplynul kód INFORMOVANOST skrze sociální sítě, letáky, osobní setkání, tisk.

7.2 Výsledky zúčastněného pozorování

Autorka se zúčastnila náhledů na 15 skupinových jednorázových akcích, kterými ji provedl tým canisterapeutických dobrovolníků. Při náhledech autorka využívala popisné zaznamenávání, kdy si všímala postupu canisterapeutického týmu, přístupu pedagogického personálu a v neposlední řadě chování a reakce dětí na práci se psy. Výsledky zmíněného pozorování jsou prezentovány v rámci návrhu metodiky skupinové formy AAE v MŠ (kapitola 8).

7.3 Analýza dokumentů

Autorka měla možnost nahlédnout do kazuistiky pravidelné individuální intervence. Klientkou AAI byla šestiletá dívka, v jejím případě byla využita metoda AAE/AAT. Intervence probíhala v prostředí mateřské školy, ve třídě, na zahradě. U dívky byl nastaven počáteční cíl – zlepšení a zvýšení doby koncentrace na činnost za přítomnosti psa a dále zklidnění během vykonávaných aktivit. Stanovené cíle a pokroky dívky byly následně zapisovány do archu, který má vytvořený výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík [viz příloha č. 2 – záznamový arch a záznam z individuální AAI (metoda AAT)].

8 Návrh metodiky canisterapie v mateřské škole

Před započítím realizace canisterapie, je důležité nastavení konkrétních podmínek a pravidel, za jakých bude intervence probíhat.

1. Uzavření dohody/smlouvy o vykonání canisterapie s cílovým zařízením.
2. Konzultace s pedagogy.
  - a. Představení canisterapie.
  - b. Seznámení s formami a metodami canisterapie – bližší přiblížení metody AAE.
3. Předání informací rodičům.
  - a. Informace zprostředkuje mateřská škola.
  - b. Informativní schůzka s canisterapeutickým týmem, který poskytne ucelenější informace.
4. Podepsaný souhlas od rodičů s realizací canisterapie, fotodokumentace.
  - a. Předání informací o kontraindikacích dítěte (pokud je má).
5. Určení metody canisterapie.

8.1 Návrh metodiky skupinové formy AAE v mateřské škole

U této formy intervence můžeme praktikovat jak jednorázovou, tak pravidelnou návštěvu.

Zapojení intervence do edukace má svá konkrétní pravidla, která se liší na základě zvolené formy canisterapie. U každé zvolené formy je v první řadě nutné zjistit možné kontraindikace, které by znemožnily dítěti zapojení do aktivit.

8.1.1 Návrh metodiky jednorázové skupinové formy AAE

U jednorázové návštěvy je nastavení pravidel a cílů jednodušší než u pravidelné metody. Jak bylo pozorováním zjištěno, informace o canisterapii jsou předávány pouze telefonicky, informativní schůzka se v tomto případě nedělá. Jak jsem měla možnost posoudit, předání konkrétnějších informací by bylo vhodné pokaždé. Pedagogický personál vnímá intervenci za asistence zvířat pouze jako zpestření programu,

nezapojuje se do aktivit a celá intervence je v rukách dobrovolníka/canisterapeutického týmu.

Praktické činnosti a aktivity, které jsou využívány:

1. Rozvoj kognitivních funkcí.

1.1. Seznámení s canisterapeutickým týmem (představení odborníků, psů). Již u této aktivity odborník zapojuje děti. Přenechá volbu a rozhodnutí na dětech, kterého ze čtyř psů chtějí představit jako prvního, většího nebo menšího. Procvičení paměti dětí, zopakování jmen psů.

1.2. Seznámení s pravidly bezpečného kontaktu se psem. Za jakých podmínek si můžeme psa pohladit, kdy je to bezpečné a kdy ne.

1.3. Psi na sobě mají postroj – proč ho mají? Dáváme dětem dostatek času a prostoru, rozvíjíme fantazii, přemýšlení.

2. Rozvoj emoční oblasti.

2.1. Fyzický kontakt se psem – pohlazení.

2.1.1. Jaké byly moje pocity, když ke mně pes přišel blízko.

2.1.2. Jak jsem se cítil, když jsem si pejska pohladil.

3. Rozvoj hrubé motoriky.

3.1. Hra tunel – děti si musejí stoupnout do řady za sebe, rozkročit a psi probíhají dětem pod nohama.

3.2. Zlatá brána – děti si stoupnou do dvojřad, čelem k sobě, spojí ruce a tím utvoří bránu, mezi nimi probíhá větší pes.

3.3. Překážková dráha.

3.3.1. Psi leží na zemi a děti mezi nimi prochází.

3.3.2. Psi leží na zemi a děti je překračují.

4. Rozvoj sebevědomí.

4.1. Děti se stanou miskou na pamlsky pro psa, položí se na zem a canisterapeut na ně položí piškoty. Následně pes „ňamky“ z dětí sbírá.

4.2. Čuchací deka: děti schovávají piškoty do čuchací deky.

4.3. Masáž psem: leh na břicho a pes přechází přes děti.

5. Závěr: Kognitivní funkce/paměť: zopakování jmen psů, canisterapeutů.

Edukace za přítomnosti psa u jednorázové návštěvy, vyvolává u dětí velký zájem. Pes je pro děti velkou motivací, zejména v překonávání sebe sama. Pozorováním bylo zjištěno, že děti, které měly ze psů strach, se postupně za podpory pedagoga do aktivit začaly zapojovat. Obrovskou odměnou pro ně bylo překonání sebe sama. Důležitá byla v tomto ohledu, ale podpora a spolupráce pedagoga, který byl pro dítě oporou.

Kompetentní pedagog:

- před realizací canisterapie, děti s canisterapií seznámí (děti mají představu, jak se ke psům chovat, jsou klidnější, nekřičí, nestrkají se),
- vnímá potřeby dětí, pomáhá jim s překonáním překážek,
- při intervenci s dětmi pracuje, stává se součástí týmu.

Nekompetentní pedagog:

- pedagog neví co od AAI očekávat,
- vstupuje do aktivit, nenechá pracovat děti samostatně,
- nepředává informace ohledně kontraindikací canisterapeutovi (alergie, strach ze psa – zjistil až canisterapeut při realizaci aktivit).

8.1.2 Pravidelná skupinová forma AAE

U této formy canisterapie platí stejná základní pravidla, jako u jednorázové intervence. Cíle jsou ale nastavovány konkrétněji a vychází z cílových potřeb skupiny. Je žádoucí, aby canisterapeut disponoval adekvátními pedagogickými znalostmi týkajícími se dětí předškolního věku. Při určování cílů, spolupracuje s canisterapeutem odborník dané skupiny (pedagog, logoped, speciální pedagog...). Vždy je důležité, aby cíle odpovídaly reálným možnostem všech zúčastněných stran. Přítomnost psa má pozitivní vliv také na celkovou atmosféru třídy.

Nastavené cíle a aktivity:

1. Nastavení lepšího klima ve třídě za přítomnosti psa.
2. Zlepšování koncentrace, pozornosti, trpělivosti.
  - 2.1. Skládání puzzle, hledání rozdílů, kimovo hry – vše se psí tematikou.

3. Rozvoj a osvojování sociálních dovedností či dovedností pro sebeobsluhu skrz péče o psa.
  - 3.1. Příprava vody, krmení.
  - 3.2. Otření tlapek.
  - 3.3. Učesání psa.
  - 3.4. Připínání obojku/vodítka.
4. Rozvoj prosociálních dovedností.
  - 4.1. Respektovat pravidla her.
  - 4.2. Být v přítomnosti psa trpělivý, vydržet, než na něho dojde řada.
5. Rozvoj slovní zásoby.
  - 5.1. Povídání o pejskovi.
  - 5.2. Vyprávění pohádky podle obrázků.
  - 5.3. Naučení básničky, písničky.
6. Rozvoj čtenářské pregramotnosti.
  - 6.1. Probouzení zájmu o knihy, kdy je hlavní motivací pes.
  - 6.2. Předčítání z knihy za přítomnosti psa.
  - 6.3. Převyprávění příběhu psovi.
  - 6.4. Aktivní zapojení – děti dají psovi na závěr pamlssek.
7. Rozvoj matematické pregramotnosti.
  - 7.1. Určování množství: počítání pamlsků.
  - 7.2. Třídění: pamlsky podle velikosti.
  - 7.3. Porovnávání, větší – menší.

Možnosti využití formy AAE v předškolním vzdělávání jsou bezesporu velmi široké. V tomto případě bylo uvedeno jen několika aktivit, které je možné při intervenci zařadit.

Při pravidelné skupinové formě AAE jsem se dále účastnila intervence zaměřené na prevenci úrazu způsobené psem, kdy byly děti pomocí obrázků seznámeny s komunikačními signály psa, na jejichž základě bylo vysvětleno, jak ke psům přistupovat, jak se k nim chovat a především, jak se v krajní nouzi zachovat.

Postup prevence úrazu způsobené psem.

1. Nejprve je představen canisterapeutický tým, vysvětlení komunikačních signálů psa – psí řeči.
2. Naučení, kdy a jakým způsobem si mohu psa pohladit.
3. Dětem jsou rozdány obrázky, na kterých jsou znázorněni psi v určitých pozicích a s určitým výrazem (viz příloha č. 3).
4. Postupná diskuze nad obrázky. Přenechán dostatek prostoru a času pro děti, které samy přemýšlejí, o čem obrázek vypovídá.
5. Naučení základní protektivní polohy, pokud se k nám přibližuje neznámý pes.
  - 5.1. „Protektivní poloha stromu – klidný a tichý stoj, nohy v prodloužení těla „zapuštěné kořeny“, ruce podél těla, nesledují psa ale špičky bot.
  - 5.2. Pokud hrozí nebezpečí útoku – protektivní poloha želvy.

„Klekni si, sedni si na paty, ruce za hlavu (dlaně kryjí krk), lokty k sobě (paže kryjí obličej), hlavu ke kolenům.“ (Eisertová & Švestková, 2011, s. 99–100)

Hlavním cílem je ochrana obličeje, krku, hlavy, břicha.

Při skupinové intervenci bývá pes především motivačním prvkem, kdy napomáhá dětem ke koncentraci, soustředění.

Pro canisterapeuta je hlavním zakázkou adekvátně promyslet a připravit program a činnost, díky které je možné naplnění stanovených cílů.

8.2 Návrh postupu pro individuální canisterapii v mateřské škole

Před samotnou intervencí, je nutný vstupní pohovor, kde canisterapeut společně s mateřskou školou a rodinou dítěte stanoví konkrétní, měřitelné a dosažitelné cíle, které bude za asistence psa naplňovat. Individuální canisterapií napomáháme rozvíjet u dítěte konkrétní oslabené oblasti, které však nemusejí být dostatečně diagnostikovány, anebo se jedná o dítě, které má nastaveno plán pedagogické podpory (PLPP) anebo je mu přiznáno podpůrné opatření.

Při individuální canisterapii v mateřské škole můžeme využít stejné aktivity a techniky, jako u skupinové intervence, jen s rozdílem, že v případě individuální AAI (metody AAE), je pozornost soustředěna pouze na konkrétní dítě, u kterého jsou naplňovány pouze jeho potřeby.

Příklad činností a aktivit které můžeme u individuální metody AAE využít:

1. Grafomotorické listy – s ohledem na grafomotorické schopnosti dítěte.
  - 1.1. Obtahování obrysu psa.
  - 1.2. Hledání rozdílů na obrázcích.
  - 1.3. Najdi stejný stín.
  - 1.4. Bludiště: najdi psovi cestu do boudy.
2. Zdokonalování sociálních dovedností.
  - 2.1. Péče o psa (seznámení se s potřebami psa a s předměty, které jsou nutné k péči o něj).
  - 2.2. Uklízení psích exkrementů (keramické, plastové exkrementy, které se děti učí uklízet do plastových pytlíků).
  - 2.3. Skrze psa zapojování do kolektivu, adaptace na prostředí mateřské školy, zvyšování sebevědomí skrze zvládnutí práce se psem.
  - 2.4. Rozvoj komunikace.
3. Rozvoj hrubé motoriky.
  - 3.1. Agility se psem (překážková dráha, která je zdolávána společně se psem).
  - 3.2. Pohybová kostka (místo čísel jsou znázorněny povely pro psa: sedni, lehni, otoč se, tleskni, štěkni, válej sudy).
  - 3.3. Chůze se psem na vodítku, běh.
4. Rozvoj jemné motoriky.
  - 4.1. Česání psa.
  - 4.2. Připínání a odepínání sponek z chlupů psa.
  - 4.3. Připínání obojku, vodítka na obojek.
  - 4.4. Krmení psa (z misky, z dlaně, z dózy nabrat špetkou).
  - 4.5. Přendávání granulí z misky do misky (prsty, pinzetou).
  - 4.6. Vytvoření obrázku z přírodnin, z granulí, pamlsků (jakýkoliv obrázek, obrázek psa).
  - 4.7. Skládání puzzle s tématem psa.

Rozvoj hrubé a jemné motoriky je pro dítě velmi důležitý, jak uvádí Montessori (2018), pohyb je pro dítě přirozený, pokud se nevyvíjí správně, nevyvíjí se ani jeho intelekt, musíme zde vidět jistou propojenost. Pohybem u dětí podporujeme mentální a

duchovní růst, a z tohoto důvodu je velmi důležité, klást na správný vývoj motoriky velký důraz a snažit se v tomto směru dítě postupně a kvalitně rozvíjet.

9 DISKUZE

Canisterapie ve všech svých podobách je v mateřských školách častá, vyhledávaná a má široké uplatnění. O canisterapii jako takové bylo napsáno mnoho výzkumů, přímo o metodě AAE toho tolik nedohledáme, což byl hlavní důvod zvolit si téma bakalářské práce „Edukace za asistence psa u dětí předškolního věku“, kdy cílem bakalářské práce bylo popsat způsoby aplikace AAE v předškolním vzdělání.

Jaké konkrétní důvody iniciují realizaci AAI (canisterapie) v předškolním zařízení?

Ač bychom se mohli domnívat, že hlavním důvodem realizace canisterapie v mateřských školách, je bezesporu její pozitivní vliv a působení na děti při edukaci, pedagogy je tato metoda vnímaná především jako zpestření edukačního procesu.

Jakým způsobem se určuje metoda intervence?

Intervence má svá přesná pravidla, způsoby provádění se však liší v rámci kompetentnosti. Významným faktem při intervenci psa jsou proměnné, mezi které patří kompetentnost pedagoga a jeho možnosti spolupráce s canisterapeutickým týmem, erudovanost canisterapeutického týmu včetně jeho zkušeností s cílovou skupinou a míra spolupráce rodiny klienta. Touto skutečností se zabývá ve své publikaci i Bicková (2020)

Kompetentní pedagog v této oblasti je ten, který má povědomí o metodách AAI a na základě těchto vědomostí je schopen s canisterapeutem spolupracovat. Canisterapeut by měl být schopen empatie, naslouchání a v případě složité situace být schopen adekvátní reakce. Další proměnnou je bezesporu spolupráce rodiny, která poskytuje nepostradatelné počáteční informace a průběžnou zpětnou vazbu. V případě, že rodina nespolupracuje, je pro canisterapeutický tým daleko obtížnější, někdy zcela nemožné, s dítětem kvalitně pracovat a rozvíjet ho v oslabených oblastech. Jak uvádí Tvrdá (2020) komunikace a spolupráce celého canisterapeutického týmu je naprosto klíčovou dovedností.

Jakým způsobem stanovujeme cíle intervence?

Je důležité ba naprosto nezbytné efektivní předávání informací všech zúčastněných, které dopomáhá k nastavení počátečních cílů rozvoje dítěte a dovoluje adekvátně posilovat oslabené schopnosti dítěte. Za pomoci psa je dítě nenásilným procesem v učení posouváno.

Z praxe se potvrdilo, že jsou stále velké rezervy v oblasti aplikace canisterapie a jejího propojení s podpůrným opatřením (dále jen PO). Možnosti spolupráce PO a metody AAE, by mohly být velmi pestré, široké a funkční.

Jaké techniky v rámci canisterapie jsou u dětí předškolního věku využívány?

Techniky vyplívají ze stanovených cílů intervence, kdy opět chronologicky vhodné stanovení cílů navazuje na kompetentnost zúčastněných stran. Z výzkumu vyplývá a potvrzuje i Velemínský (2007); Bicková (2020) jsou nejčastější techniky, trénink jemné a hrubé motoriky prostřednictvím edukace za asistence psa, rozvoj psychomotorického tempa, rozvoj komunikačních schopností, zlepšení klima školní třídy.

Jakým způsobem jsou zaznamenávány a sdělovány výsledky intervence

Výsledky u jednorázové formy jsou předávány ústní formou mezi pedagogem a canisterapeutem. Pokud se jedná o pravidelnou formu canisterapie, výsledky intervence jsou zaznamenávány do záznamového archu, se kterým pracuje celý canisterapeutický tým včetně rodiny dítěte. Hafík (2023)

Jakou formou jsou pedagogičtí pracovníci o canisterapii informováni?

Na základě výzkumu bylo zjištěno, že spolupráce ztroskotávají na nedostatku informovanosti z obou stran. Potenciál propojení metod je obrovský. Výsledky výzkumu a praxe potvrzují, že intervence za asistence psa čili canisterapie je hojně využívanou podpůrně pedagogickou metodou, ale bohužel ve většině případů se jedná ze strany předškolního vzdělávání o jednorázovou akci. Z výzkumného šetření také vyplývá, že pedagogický personál je nedostatečně informovaný, proto byl na základě výsledků jako nadstavba bakalářské práce vytvořen informační leták (viz příloha č. 4) určený přímo pro pedagogy mateřských škol.

ZÁVĚR

Edukace za asistence psa u dětí předškolního věku, je aktuální téma. Možnosti AAI nejsou stále dostatečně využívány. Intervence může být zařazována jak pro zpestření programu při jednorázové akci, tak může mít její účel daleko hlubší smysl. Bylo by více než vhodné, aby se canisterapie/metoda AAE dostala do hlubšího povědomí všech pedagogických zařízení a využívala se hlouběji. Dále jsem se přesvědčila o nekompetentnosti pedagogického personálu, který o AAE nemá dostatečné povědomí a intervenci bere pouze jako zpestření denní činnosti.

Nesmíme také opomenout míru kompetentnosti a odbornosti canisterapeutického týmu. I zde platí, že ne každý, může dělat cokoliv. Je potřeba pečlivě určit canisterapeutický tým, který je vhodný do předškolního zařízení. Je důležité rozlišit terapeutický rozměr canisterapie od volnočasové aktivity, to znamená, že ne každá canisterapie v ČR dosahuje stejných kvalit a je realizována odborníky.

Pro zlepšení povědomí o AAI v předškolních zařízeních, jsem se na základě mého výzkumného šetření rozhodla vytvořit leták, který obsahuje hlavní metody, formy vhodné k výuce a vzdělávání dětí v MŠ (viz příloha č. 4).

Dále jsem se rozhodla pokračovat v sebevzdělávání v oboru canisterapie. Mít větší přesah do tohoto oboru a možnost v budoucnu pracovat s dětmi za asistence psa a především více využívat metodu AAE.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- Bicková, J. (Ed.). (2020). *Zooterapie v kostce: minimum pro terapeutické a edukativní aktivity za pomoci zvířete*. Portál.
- Eisertová, J., & Švestková, R. (2011). *Pobytové a volnočasové aktivity se zaměřením na problematiku canisterapie*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta.
- Galajdová, L., & Galajdová, Z. (2011). *Canisterapie: pes lékařem lidské duše*. Portál.
- Kol. autorů projektu WELCOME. (2019). *Metodika pro práci s dětmi s SVP v předškolním vzdělávání*. RAABE.
- Matějček, Z. (2000). *Co, kdy a jak ve výchově dětí* (Vyd. 3). Portál.
- Matějček, Z. (2005). *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Grada.
- Mertin, V., & Gillernová, I. (Eds.). (2015). *Psychologie pro učitelky mateřské školy* (Třetí vydání). Portál.
- Mišovič, J. (2019). *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Slon.
- Montessori, M. (2018). *Absorbující mysl: vývoj a výchova dětí od narození do šesti let* (přeložil Radek GLABAZŇA). Portál.
- Nerandžič, Z. (2006). *Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata léčí: praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů*. Albatros.
- Odendaal, J. (2007). *Zvířata a naše mentální zdraví: proč, co a jak*. Ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze vydalo nakl. Brázda.
- Opravilová, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Grada.
- Průcha, J., & Kořátková, S. (2013). *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Portál.
- Sheldrake, R. A. (2003). *Váš pes to ví: jak psi poznají, kdy se jejich pán vrací domů a další neobjasněné schopnosti zvířat*. Rybka Publishers.
- Syslová, Z., Borkovcová, I., & Průcha, J. (2014). *Péče a vzdělávání dětí v raném věku: komparace české a zahraniční situace*. Wolters Kluwer ČR.
- Švaříček, R., & Šedřová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Portál.
- Tvrdá, A. (2020). *Canisterapie: zvíře v sociálních službách*. Plot.

Vágnerová, M., & Lisá, L. (2021). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání* (Vydání třetí, přepracované a doplněné). Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum.

Velemínský, M. (2007). *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Dona.

Internetové zdroje

Hafík (2023). *Intervence za asistence zvířat*. Dostupné 23. 3.2023 z

<https://www.canisterapie.org/intervence-za-asistence-zvirat>

Hobbio (2017-2023). *Citáty o psech*. Dostupné 15.3.2023 z [https://hobbio.cz/citaty-o-](https://hobbio.cz/citaty-o-psech/)

[psech/](https://hobbio.cz/citaty-o-psech/)

IAHAIO. (2022) *White Paper* . Washington: IAHAIO. Dostupné 23.3.2023 z

<http://iahaio.org/best-practice/white-paper-on-animal-assisted-interventions>

SalesMan (2023) *Stanovte si chytré cíle pomocí metody smart*. Dostupné 02.06.2023 z

<https://www.salesman.cz/stanovte-si-chytre-cile-pomoci-metody-smart/>

Vávrová, A. (n.d.). *Vztah mezi dětmi a zvířaty*. Dostupné 24.4.2023 z

<https://www.detsky-psycholog.cz/vztah-mezi-d283tmi-a-zviacute345aty.html>

Dokumenty (vyhlášky a zákony)

Zákon č. 561/2004 Sb., zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). [https://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon-ve-](https://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-ode-dne-1-2-2022)

[zneni-ucinnem-ode-dne-1-2-2022](https://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-ode-dne-1-2-2022)

MŠMT. (2021). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*.

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/opatreni-ministra-zmena-rvppv-2021>

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AAI Animal Assisted Intervention

AAA Animal Assisted Activities

AAE Animal Assisted Education

AAT Animal Assisted Therapy

IAHAO International Association of Human-Animal Interaction Organizations

RVP PV Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání

PO Plán pedagogické podpory

ŠVP Školní vzdělávací program

KI krizová intervence

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Kódy – polostrukturovaný rozhovor

Příloha č. 2: Záznamový arch organizace Hafík

Příloha č. 3: Komunikační signály psa

Příloha č. 4: Leták

Příloha č. 5: Fotodokumentace

Příloha č. 1: PŘÍRAZENÉ KÓDY – POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

Otázka č. 1 – Proč je u vás v mateřské škole iniciována realizace AAI?

Respondent č. 1   pestření edukace, klima, podpora, motivace

Respondent č. 2   zpestření, podpora rozvoje

Respondent č. 3   zpestření

Respondent č. 4   podpora, rozvoj

Respondent č. 5   inkluze, obohacení programu

Respondent č. 6   charakter skupiny, forma spolupráce

HLAVNÍ KÓD   ZPESTŘENÍ EDUKAČNÍHO PROCESU

Otázka č. 2 – Na základě, čeho byla určena metoda intervence ve vaší mateřské škole?

Respondent č. 1   kompetentní pedagog, potřeby cílové skupiny

Respondent č. 2   individuální potřeby dítěte

Respondent č. 3   charakter skupiny, specifické potřeby

Respondent č. 4   potřeby

Respondent č. 5   stanovené cíle

Respondent č. 6   kompetentní pedagog

**HLAVNÍ KÓD   KOMPETENTNOST PEDAGOGICKÉHO PERSONÁLU, který zná
potřeby cílové skupiny a možnosti AAI**

Otázka č. 3 - Jakým způsobem stanovujete ve vaší mateřské škole cíle intervence?

Respondent č. 1   spolupráce, kompetentní canisterapeutický tým

Respondent č. 2   potřeby

Respondent č. 3   požadavky zařízení

Respondent č. 4   charakter skupiny

Respondent č. 5   metoda SMART

Respondent č. 6   požadavky zařízení, metoda SMART

**HLAVNÍ KÓD   KOMPETENTNOST CANISTERAPEUTICKÉHO TÝMU, pedagoga,
AKTIVNÍ RODINA**

Otázka č. 4 – Jaké techniky v rámci canisterapie byly u dětí předškolního věku využívány?

Respondent č. 1   smysluplnost, rozvoj, motivace

Respondent č. 2	motivace, prožitek
Respondent č. 3	motivace, rozvoj dítěte
Respondent č. 4	aktivity se psem, rozvoj JM a HM
Respondent č. 5	motivace
Respondent č. 6	smysluplnost, zpestření
HLAVNÍ KÓD	Rozvoj dítěte (kognitivní oblast, sociální oblast, motorická oblast, komunikace)

Otázka č. 5 – *Jakým způsobem jsou zaznamenávány a sdělovány výsledky intervence ve vaší mateřské škole?*

Respondent č. 1	zpětná vazba, konzultace
Respondent č. 2	záznám, ústní – písemná forma
Respondent č. 3	ústní forma
Respondent č. 4	evidenční záznamy, zpětná vazba
Respondent č. 5	záznamy
Respondent č. 6	konzultace s kompetentní osobou, záznamy
Hlavní kód	„CANISTERAPEUTICKÁ DIAGNOSTIKA" (deník, zápisky, ústní forma)

Otázka č. 6 – *Jakou formou jste byli, jsou vaši kolegové o canisterapii informováni??*

Respondent č. 1	informativní schůzka, telefonická konzultace
Respondent č. 2	canisterapeutická organizace
Respondent č. 3	malá osvěta
Respondent č. 4	informativní schůzky
Respondent č. 5	sociální síť
Respondent č. 6	sociální síť, schůzky
HLAVNÍ KÓD	INFORMOVANOST skrze sociální síť, letáky, osobní setkání, tisk

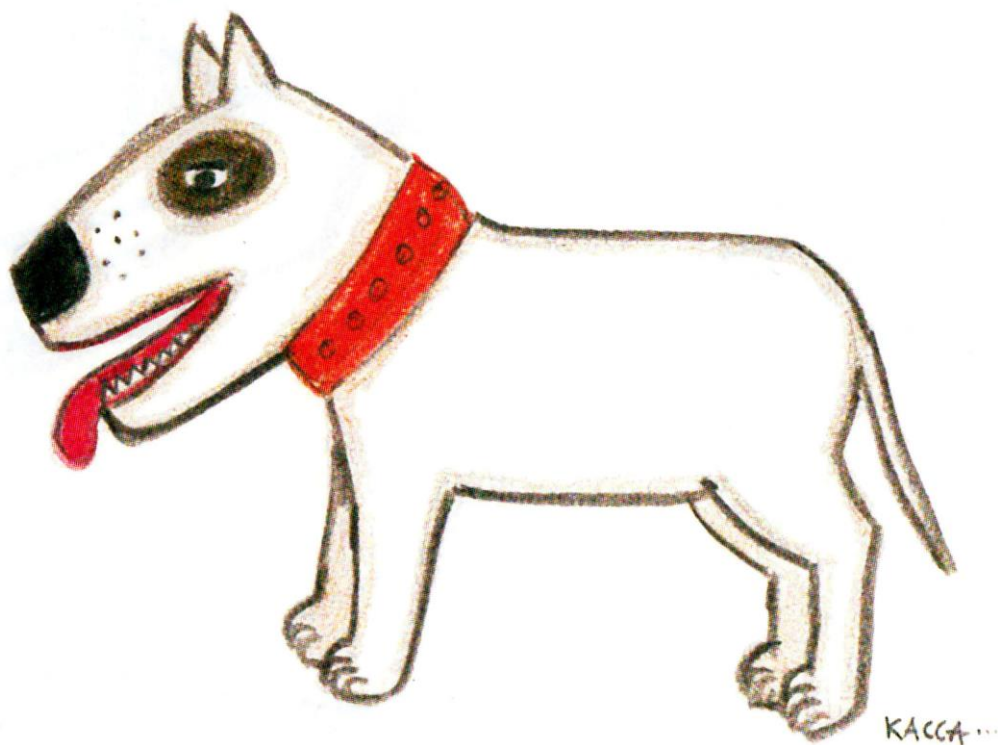
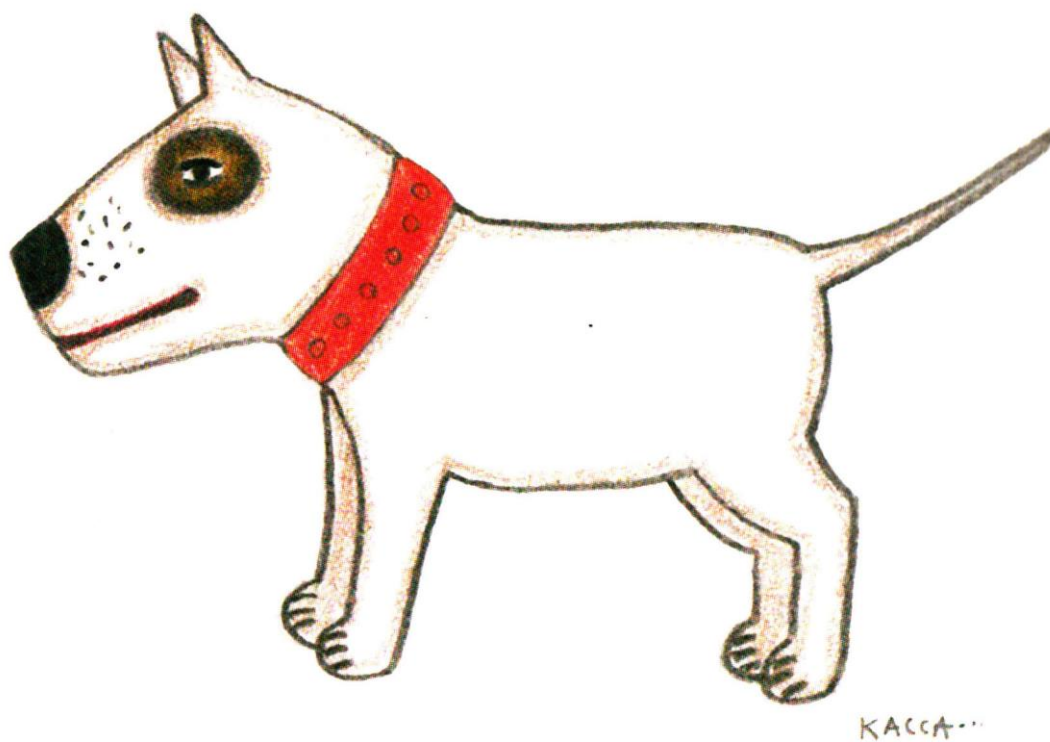
Příloha č. 2: ZÁZNAMOVÝ ARCH ORGANIZACE HAFÍK (Hafík, 2023)

Záznam změn v průběhu canisterapie

Stanovené cíle	Soustředění na aktivitu	Doba cíleného kontaktu se psem	Rozvoj komunikace	Posilování jemné a hrubé motoriky	Rozvoj sociálních dovedností
I.blok návštěv intervence	Zbrklá a nesoustředěná, ale se zájmem o činnost. <i>Závěr I.bloku návštěv, nárůst koncentrace.</i>	V úvodu 10 minut, později - <i>prodlužování až na 30 minut.</i>	Na psa volá a mluví zbrkle, rychle, špatně vyslovuje. <i>Ke konci I.bloku sama aktivně svou výslovnost opravuje, snaží se plnit logopedická cvičení .</i>	Zapnutí karabiny, vodítka dělá dívce problémy, deficit v jemné motorice. <i>Ke konci I. Bloku zvládá dobře s asistencí.</i>	Se psem manipuluje zbrkle, rychle, někdy neopatrně. <i>Konec I. bloku nápadné změny.</i>
II.blok návštěv-ukončení canisterapie	Klient se soustředí na činnost se psem po celou dobu návštěvy	Kontakt již maximálních 50 minut	Samostatně pojmenuje nejen tělo psa, ale i barvy, tvary a hračky související se psem. Trénujeme sykavky dle požadavku logopedky.	Zvládá sama postrojení psa, střídá tvary, velikosti obojků a vodítek.	Pečuje o pohodlí psa, ptá se na jeho zdravotní stav. Manipuluje se psem velmi opatrně a citlivě.
Změny	Zbrklý, nesoustředěný, konec spolupráce zlepšení koncentrace, soustředěnosti při kontaktu se psem. Přetrvává impulzivní chování.	V úvodu 10 minut, konec spolupráce 50 minut	Přítomnost psa a pojmy související se psem a zvířaty jsou obrovskou motivací k logopedickým cvičením.	Potíže při zapojení jemné motoriky. Konec spolupráce - činnosti zvládá sama a bez obtíží. Přetrvávají problémy při těžším motorickém úkolu.	V úvodu psi dobře zná, ale je zbrklá a často neopatrná – na konci spolupráce markantní rozvoj v této oblasti.

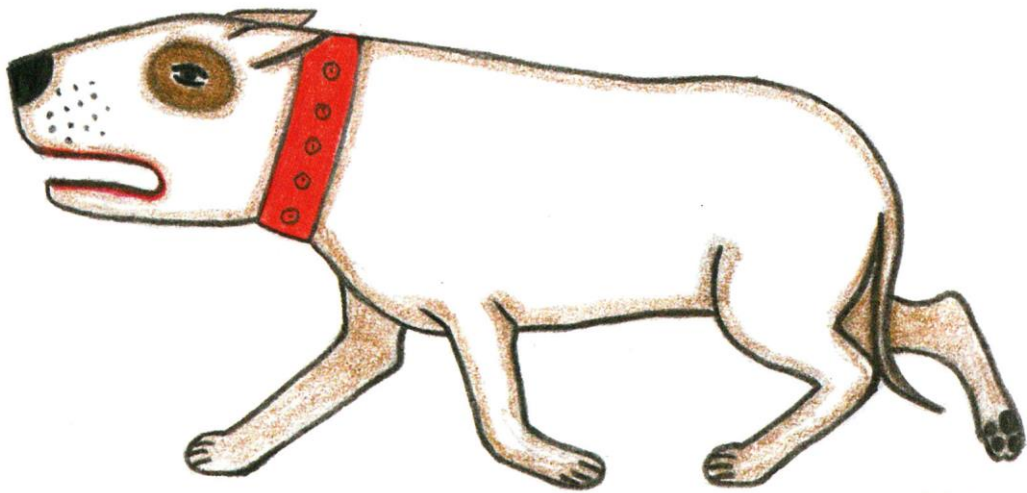

Příloha č. 3: ZÁKLADNÍ KOMUNIKAČNÍ SIGNÁLY PSA (Hafík, 2023)

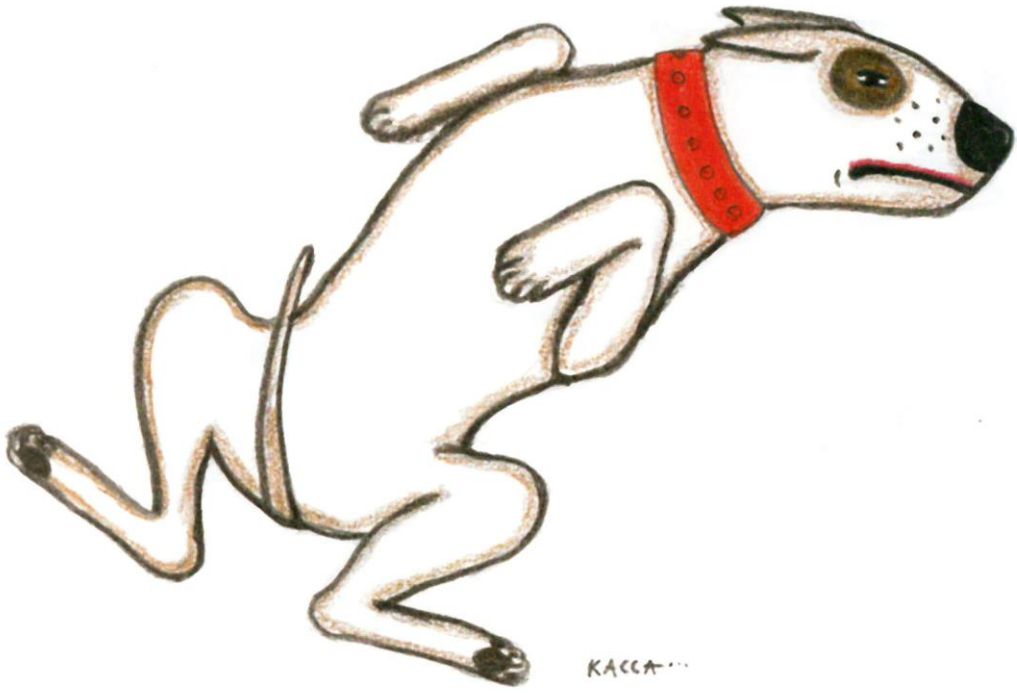

KACCA...

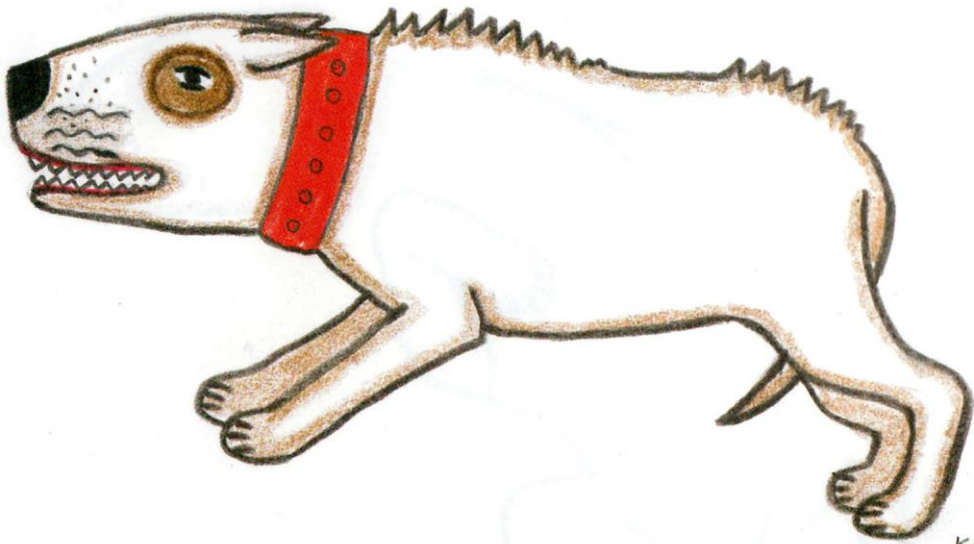

KACCA...

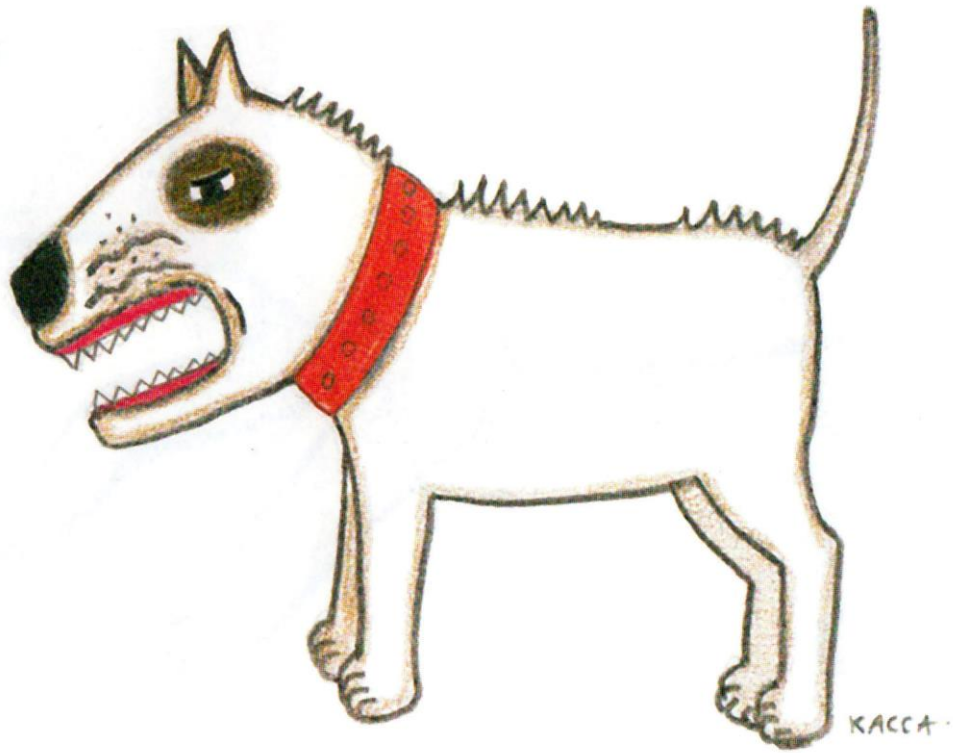

KACCA...

KACCA...

Možnosti edukace za asistence psa

Intervence za asistence psa má mnoho způsobů uplatnění. Jedním z nich je metoda "edukace za asistence psa- AAE".

rozvoj komunikace

rozvoj jemné a hrubé motoriky

motivace ke spolupráci

Co dítěti může přinášet tento způsob?

 podpora začlenění do kolektivu

 rozvoj psychomotorického tempa

pro více informací
navštivte náš web

+420 724 953 876

+420 777 153 845

info@canisterapie.org

Příloha č. 6: FOTODOKUMENTACE

Pes prochází skrz tunel, vytvořený stojem rozkročným (rozvoj trpělivosti, soustředění, klidu).

Masáž od psa (rozvoj klidu, sebedůvěry).

Překážková dráha (rozvoj hrubé motoriky).

Zapojení pedagoga (učení nápodobou).

Hra se psem.